

Þriðjudaginn 18. júní 1991.

Nr. 356/1989. **Félagsprentsmiðjan hf.**

(Björgvin Þorsteinsson hrl.)

gegn

protabúi Nesco - framleiðslufélags hf.

(Gestur Jónsson hrl.).

Gjaldþrotaskipti. Riftun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Guðmundur Jónsson og Hrafn Bragason.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. september 1989. Hann krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Svo sem fram kemur í hinum áfrýjaða dómi, var mál þetta höfðað til riftunar á greiðslu, sem talin er hafa verið innt af hendi með óvenjulegum greiðslueyri.

Á fyrsta skiptafundi í protabúi Nesco-framleiðslufélags hf. 29. apríl 1988 var skiptastjóri kosinn. Er eigi í ljós leitt, að hann hafi fyrr átt þess kost að gera kröfu um riftun á greiðslunni til áfrýjanda, sbr. ákvæði 1. tl. 68. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978. Er mál þetta því höfðað innan frests þess, sem settur er í greindu lagaákvæði. Fyrir liggur í málinu skrá, samin af starfsmanni hins gjaldþrota félags, yfir tæki, sem hann afhenti sem greiðslur til kröfuhafa félagsins. Kemur þar fram að áfrýjanda var afhent tæki það, sem fjallað er um í málinu. Fallast ber á það með héraðsdómara, að hér hafi verið um að ræða greiðslu hins gjaldþrota fyrirtækis til áfrýjanda og að ekki hafi verið greitt með eðlilegum greiðslueyri.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta niðurstöðu hins áfrýjaða dóms með vísan til 1. tl. 54. gr. og 62. gr. gjaldþrotalaga.

Eftir þessum úrslitum verður áfrýjandi dæmdur til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, 55.000 krónur.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Félagsprentsmiðjan hf., greiði stefnda, þrotabúi Nesco-framleiðslufélags hf., 55.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 20. júní 1989.

Mál þetta, sem dómtekið var 22. maí sl., höfðaði Gestur Jónsson hrl. sem skiptastjóri í þrotabúi Nesco-framleiðslufélags hf. fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með stefnu, birtri 20. sept. 1988, gegn Félagsprentsmiðjunni hf., Spítalastíg 10, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru:

1. Að rift verði með dómi greiðslu á skuld Nesco-framleiðslufélags hf. við stefnda, að fjárhæð kr. 65.900, sem fram fór 24. des. 1987 með afhendingu á Nesco-HTU-80 27'' stereo.

2. Að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda kr. 65.900 með [nánar tilgreindum vöxtum].

3. Að stefndi verði dæmdur til þess að greiða stefnanda málskostnað skv. gjaldskrá LMFÍ að viðbættu söluskattsálagi og að málskostnaðarfjárhæðin beri dráttarvexti skv. 3. kafla l. nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Dómkröfur stefnda eru:

Aðallega krafa um sýknu af öllum kröfum stefnanda og stefnandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá LMFÍ að viðbættum 12% söluskatti og málskostnaðarfjárhæðin beri dráttarvexti frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Til vara er þess krafist, ef riftun kaupsamnings aðilanna verði staðfest, að stefndi verði sýknaður af fjárkröfu stefnanda, en þess í stað gert skylt að afhenda hið keypta tæki og málskostnaður verði felldur niður.

Til þrautavara er þess krafist, að stefndi verði dæmdur til greiðslu mun lægri fjárhæðar en krafist er í stefnu og málskostnaður verði felldur niður.

Leitað hefur verið um sáttir án árangurs.

Málavextir.

Í stefnu er málavöxtum lýst á þá leið, að með úrskurði, uppkveðnum 6. janúar 1988 í skiptarétti Reykjavíkur, hafi bú Nesco-framleiðslufélags hf., nnr. 6612-0376, verið tekið til gjaldprotaskipta. Innköllun til kröfuhafa hafi verið birt í Lögbirtingablaði 29. janúar 1988 og kröfulýsingarfresti lokið 29. mars 1988. Fyrsti skiptafundur í þrotabúinu hafi verið haldinn 29. apríl 1988. Á þeim fundi hafi Gestur Jónsson hrl. verið kosinn skiptastjóri þrotabúsins. Á fundinum hafi verið samþykkt heimild til skiptastjórans til að höfða mál til riftunar á greiðslum skulda Nesco-framleiðslufélags

hf., teldi hann grundvöll riftunar skv. VIII. kafla gjaldþrotalaga vera fyrir hendi.

Í lok júní 1988 hafi skiptastjóri fengið í hendur gögn frá fyrrum forsvarsmanni hins gjaldþrota félags, sem sýni, að hið gjaldþrota félag hafi í desember 1987 greitt hluta skulda sinna með vörum. Alls hafi verið um að ræða vörur að verðmæti kr. 2.553.709 miðað við útsöluverð, og hafi 16 aðilar fengið vörur sem greiðslu á kröfum sínum.

Með bréfi, dags. 4. júlí 1988, hafi skiptastjóri þrotabúsins tilkynnt um riftun á þessum greiðslum. Jafnframt hafi verið gerð krafa um skil á andvirði hinna seldu muna, eins og það hafi verið á greiðsludegi, ásamt dráttarvöxtum til endurgreiðsludags. Hinn 29. ágúst 1988 hafi skiptastjóri breytt kröfugerð sinni á þann veg, að fallist var á að taka við endurgreiðslunni sem höfuðstól auk innlánsvaxta Landsbanka Íslands frá frestdegi til greiðsludags. Áskilinn hafi verið réttur til þess að krefja um dráttarvexti og kostnað, yrði ekki orðið við kröfunni innan viku frá dagsetningu bréfsins.

Stefndi hafi ekki orðið við kröfu stefnanda, en hann hafi 24. des. 1987 tekið við vörum, að útsöluverði kr. 65.900, en það hafi verið 1 stk. Nesco-HTU-80 27" stereo á kr. 65.900. Tækin hafi verið notuð til greiðslu skuldar, sem talin var jöfn stefnufjárhæð.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Því er haldið fram, að á þeim tíma, sem greiðslan fór fram, hafi hið síðar gjaldþrota félag selt allan rekstur og nánast allar eignir sínar og verið hætt starfsemi. Félagið hafi skuldað hundruð milljóna króna, og hafi vitneskja um það verið almenn, m.a. vegna fréttu í fjölmiðlum. Forsvarsmönnum hins gjaldþrota félags og stefnda hljóti að hafa verið kunnugt um eða mátt vera kunnugt um yfirvofandi gjaldþrot félagsins.

Stefnandi telur greiðslu skuldarinnar hafa farið fram með óvenjulegum greiðslueyri og greiðslan hafi á ótilhlýðilegan hátt verið stefnda til hagsbóta á kostnað annarra kröfuhafa. Þetta hafi stefnda verið eða mátt vera ljóst. Stefnukrafan nemi útsöluverði hinna afhentu tækja á afhendingardegi.

Ef stefndi krefjist, muni stefnandi viðurkenna sem almenna kröfu á kröfuskra þrotabúsins fjárhæð jafna höfuðstól endurgreiðslunnar með vöxtum til 6. janúar 1988.

Vaxtakrafan er um almenna innlánsvexti Landsbanka Íslands frá greiðsludegi til 1. ágúst 1988, en um dráttarvexti frá þeim degi til greiðsludags. Gjaldldagi endurgreiðslunnar hafi verið ekki síðar en við móttöku riftunarbréfs skiptastjóra 4. júlí 1988 og réttur til dráttarvaxta skv. 9. gr. 1. nr. 25/1987 fyrir hendi frá þeim degi. Umboð skiptastjóra til málshöfðunar

sé byggt á 1. tl. 91. gr. 1. nr. 6/1978, sbr. 112. gr. sömu laga. Heimild skiptastjóra til málshöfðunar hafi verið samþykkt á skiptafundi 29. apríl 1988. Riftunarkrafan sé reist á 1. mgr. 54. gr. og 61. gr. 1. nr. 6/1978, sbr. 62. og 63. gr. sömu laga. Málskostnaðarkrafan er rökstudd með vísan til 177. gr. 1. nr. 85/1936 og 21. gr. 1. nr. 54/1988.

Málsástæður og rökstuðningur stefnda.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að Nesco hf. hafi á undanförunum árum verið í viðskiptum hjá stefnda. Hafi Nesco hf. t.d. keypt umslög og bréfsefni hjá stefnda, og hafi verið um reikningsviðskipti að ræða. Aldrei hafi verið um það rétt, að stofnaður yrði viðskiptamannareikningur í nafni Nesco-framleiðslufélags hf., og í raun hafi stefndi talið, að einungis væri um eitt félag að ræða, Nesco hf., sem var í viðskiptum hjá stefnda. Viðskipti þessi hafi staðið í mörg ár, og stundum hafi stofnast til skuldar við stefnda, en þær þó ætíð verið greiddar annaðhvort með peningum eða vöruúttektum stefnda hjá Nesco hf., þ.e. stefndi hafi fengið sjónvarpstæki, myndbandstæki og önnur tæki hjá Nesco hf., og hafi andvirði þessara tækja gengið inn í skuld Nesco hf. við stefnda.

Sýknukrafa stefnda er í fyrsta lagi rökstudd með því, að um aðildarskort sé að ræða. Það hafi verið Nesco hf., sem greitt hafi inn á skuld sína við stefnda með því að afhenda 24. des. 1987 sjónvarpstæki að andvirði kr. 65.900. Engin viðskipti hafi átt sér stað milli stefnda og Nesco-framleiðslufélags hf. Ef Nesco hf. hafi fengið ofangreint sjónvarpstæki hjá Nesco-framleiðslufélagi til greiðsú skuldar sinnar við stefnda, ætti riftunarmálið að vera milli Nesco-framleiðslufélags hf. og Nesco hf.

Ef ekki verði fallist á, að um aðildarskort sé að ræða, þá eigi að sýkna stefnda á þeim grundvelli, að ekki sé um það að ræða, að greitt hafi verið með óvenjulegum greiðslueyri, en á því byggji stefnandi kröfu sína. Eins og dskj. 10 og 11 beri með sér, hafi verið venja í viðskiptum stefnda og Nesco hf., að stefndi hafi tekið út vörur fyrir jól og að andvirði varanna var fært sem innborgun Nesco hf. á viðskiptaskuld þess hjá stefnda. Þar sem viðskiptunum hafi verið svo hátt að undanfarin ár, geti ekki talist vera um óvenjulegan greiðslueyri að ræða. Stefnda hafi verið ókunnugt um ógjaldfærni viðsemjanda síns, og þess vegna geti stefnandi ekki byggt kröfur sínar á 61. gr. 1. nr. 6/1978.

Varakrafa stefnda er á því byggð, að við riftun beri hverum aðila að skila því, er hann hafi fengið í sinn hlut, og þetta sé árétt á 64. gr. 1. nr. 6/1978.

Þrautavarakrafan er á því byggð, að stefnandi eigi einungis að fá tjón sitt bætt, en það nemi eigi stefnukröfunni, þar sem í henni sé m.a. hagnaður stefnanda falinn.

Niðurstaða.

Með samkomulagi, dags. 24. júlí 1987, gerðu Nesco-framleiðslufélag hf. og Nesco Laugavegur hf. með sér samning um kaup á vörubirgðum innanlandsdeildar Nesco-framleiðslufélags hf., eins og þær myndu verða 1. ágúst 1987. Vörubirgðirnar skyldu seljast á kostnaðarverði, og nánara samkomulag um kaupverð og aðra skilmála skyldi gert eftir vörutalningu. Uppgjör á vörubirgðum þessum fór fram 3. desember 1987. Umsamið kaupverð á vörubirgðunum samkvæmt vörutalningarlista 31. júlí 1987 var að smásöluverðmæti kr. 2.500.000. Skyldi Nesco Laugavegur hf. greiða kaupverð vörubirgðanna með varningi að smásöluverðmæti kr. 2.500.000, sem Nesco-framleiðslufélag hf. fengi afhentan á tímabilinu 1.-23. desember 1987.

Í skjölum málsins kemur fram, að af hálfu Nesco Laugavegar hf. var í desember 1987 afgreiddur varningur til ýmissa kröfuhafa Nesco-framleiðslufélags hf. Heildarfjárhæð reikninga gerðra vegna þessara afhendinga var kr. 2.553.709, en með veittum afslætti urðu eftirstöðvarnar kr. 2.229.179. Krafa sú, sem mál þetta snýst um, var ein þessara afhendinga á varningi.

Markmið uppgjörs á keyptum vörubirgðum Nesco-framleiðslufélags hf. virðist hafa verið, að þær yrðu greiddar með varningi, sem afhenda skyldi kröfuhöfum Nesco-framleiðslufélags hf. Að minnsta kosti er ljóst, að greindar vörubirgðir hurfu úr búi hins gjaldþrota félags til Nesco Laugavegar hf. og andvirði þeirra lenti með óbeinum hætti til kröfuhafa hins gjaldþrota félags.

Af hálfu stefnda hefur verið lögð fram sem dskj. 10 beiðni framkvæmdastjóra stefnda um 1 stk. Órion-myndbandstæki á opinn reikning fyrir Jón M. Þorvaldsson, Ölduslóð 17, Hafnarfirði. Beiðni þessi er skrifuð á bréfs efni stefnda og dagsett 23. des. 1985; ekki er beiðnin stíluð á viðtakanda. Á dskj. 11 er kaupsamningur vegna Xenon-HV-03-myndbandstækis, að verðmæti kr. 39.900, dags. 23. des. 1985, stílaður á stefnda v/Jóns M. Þorvaldssonar og móttökukvittaður af sama. Þessi kaupsamningur er undirritaður af Þorkeli Diego f.h. Nesco-Manufacturing hf.

Í skjölum málsins kemur fram, að stefndi hefur lýst kröfu, að fjárhæð kr. 458.108,80, í þrotabú Nesco-Manufacturing hf. Af þeirri fjárhæð samþykkti bústjóri sem almenna kröfu kr. 307.270, þ.e. höfuðstól víxla, kr. 271.320, og vexti til upphafs dags skipta, kr. 35.950. Reikningskröfu vegna 15 reikninga, samtals að fjárhæð kr. 170.986, var hafnað, þar sem reikningarnir voru stílaðir á Nesco hf. Tekið var fram, að það félag væri ekki gjaldþrota.

Af hálfu stefnda hafa verið lögð fram sem dskj. 12-19 ljósrit 15 reikninga, samtals að fjárhæð kr. 170.986, sem stílaðir eru á Nesco hf., dagsettir

31. des. 1986, 27. febrúar 1987, 26. mars 1987, 14. apríl 1987, 15. apríl 1987, 19. maí 1987, 21. maí 1987, 29. júlí 1987 og 30. okt. 1987. Jafnframt hafa verið lögð fram sem dskj. 22 og 23 ljósrit fjögurra víxla, samtals að fjárhæð kr. 271.322,90. Vixlar þessir eru allir samþykktir af greiðanda, Nesco-Manufacturing hf., með gjalddögum 15. og 30. sept. 1987 og 15. og 30. okt. 1987 og útgefnir 21. júlí 1987.

Það, sem hér hefur verið rakið, sýnir, að stefndi hefur átt viðskipti við Nesco-framleiðslufélag hf., og verður því ekki fallist á sýknukröfu stefnda sökum aðildarskorts.

Almennt verður að telja greiðslu skuldar með vörum í stað peninga óvenjulegan greiðslueyri, sbr. 1. mgr. 54. gr. 1. nr. 6/1978. Greiðslan, sem málið er af risið, var til greiðslu skuldar, sem var tilkomin löngu áður en afhending umrædds varnings átti sér stað. Ekkert gefur til kynna, að í upphafi viðskipta málsaðila hafi verið um það samið, að það skyldu vera vöruskiptaviðskipti, heldur liggur fyrir í málinu, að vegna viðskiptanna hefur stefndi fengið afhenta samþykktá víxla frá hinu gjaldþrota félagi. Það, að stefndi fékk í des. 1985 afhent í opinn reikning myndbandstæki, að andvirði kr. 39.900, frá Nesco-Manufacturing hf., sannar ekki, að það hafi verið venja í viðskiptum aðila, að hið gjaldþrota félag greiddi skuldir sínar við stefnda á hverjum tíma með varningi, en ekki peningum. Þar sem stefndi hefur ekki með öðrum hætti sannað, að greiðslan hafi eftir atvikum verið venjuleg, verður við niðurstöðu málsins lagt til grundvallar, að skuldin hafi verið greidd með óvenjulegum greiðslueyri, sbr. 54. gr. 1. nr. 6/1978, og er stefnanda því heimilt að rifta greiðslunni.

Varakrafa stefnda er byggð á 64. gr. 1. nr. 6/1978, en samkvæmt þeirri grein er heimilt að krefjast þess, að greiðslum skuli skila í þeim mæli, sem þær eru ennþá til, enda verði það gert án óhæfilegrar rýrnunar verðmæta, en verðrýrnun þeirra verði þá jöfnuð með peningagreiðslum. Niðurstaða dóms þessa um riftun liggur ekki fyrir fyrr en löngu eftir að ráðstöfun var gerð. Um einhverja verðrýrnun hlýtur að vera að ræða. Engin gögn hafa verið lögð fram um það, hver verðmætisrýrnun hafi getað verið frá umræddri ráðstöfun til riftunardags. Verður að telja slíka sönnunarfærslu forsendu þess, að ákvæðinu verði beitt. Þegar af þeirri ástæðu verður ekki fallist á varakröfu stefnda.

Þrautavarakrafa stefnda er á því byggð, að stefnandi eigi einungis að fá tjón sitt bætt, en í kröfu stefnanda sé m.a. hagnaður stefnanda falinn. Samkvæmt skjölum málsins var kaupverð vörubirgðanna, sem hið gjaldþrota félag seldi Nesco hf., kr. 2.500.000 að smásöluverðmæti, og þær áttu að greiðast og greiddust með varningi, að smásöluverði fyrir sömu fjárhæð. Verður því við það miðað, að tjón búsins nemi verði greiðslu á þeim degi, sem hún var gerð, þ.e. kr. 65.900, auk vaxta frá ráðstöfunardegi.

Niðurstaða málsins verður því sú, að stefndi verður dæmdur til að greiða stefnanda kr. 65.900, með vöxtum eins og krafist var, þó þannig, að dráttarvextir dæmast frá 4. ágúst 1988, þ.e. mánuði frá dagsetningu riftunarbréfs, sbr. 9. og 15. gr. l. nr. 25/1987.

Samkvæmt 177. gr. l. nr. 85/1936 ber að dæma stefnda til þess að greiða stefnanda málskostnað, sem ákveðst kr. 47.000, þar með talinn söluskattur.

Uppkvaðning dómsins hefur dregist vegna mikilla anna dómarans, sem var Auður Þorbergsdóttir borgardómari.

D ó m s o r ð:

Greiðslu á skuld Nesco-framleiðslufélags hf. við stefnda, Félagsprentsmiðjuna hf., að fjárhæð kr. 65.900, sem fram fór 24. des. 1987 með afhendingu á Nesco-HTU-90 27'' stereo, er rift.

Stefndi, Félagsprentsmiðjan hf., greiði stefnanda, þrotabúi Nesco-framleiðslufélags hf., kr. 65.900 með 22% ársvöxtum frá 24. des. 1987 til 11. febrúar 1988, með 23% ársvöxtum frá þeim degi til 21. febrúar 1988, með 22% ársvöxtum frá þeim degi til 1. mars 1988, með 19% ársvöxtum frá þeim degi til 11. júní 1988, með 23% ársvöxtum frá þeim degi til 21. júní 1988, með 24% ársvöxtum frá þeim degi til 4. ágúst 1988, með 56,4% ársvöxtum frá þeim degi til 1. sept. 1988, með 49,2% ársvöxtum frá þeim degi til stefnubirtingardags 20. sept. 1988, en með dráttarvöxtum skv. 10. gr. laga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags og kr. 47.000 í málskostnað, þ.m.t. söluskatt.

Áfallnir vextir bætist við höfuðstól skuldar á 12 mánaða fresti skv. 12. gr. l. nr. 25/1987.

Vextir af málskostnaði án söluskatts reiknist samkvæmt III. kafla l. nr. 25/1987 frá 15. degi eftir uppkvaðningu dómsins til greiðsludags.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.